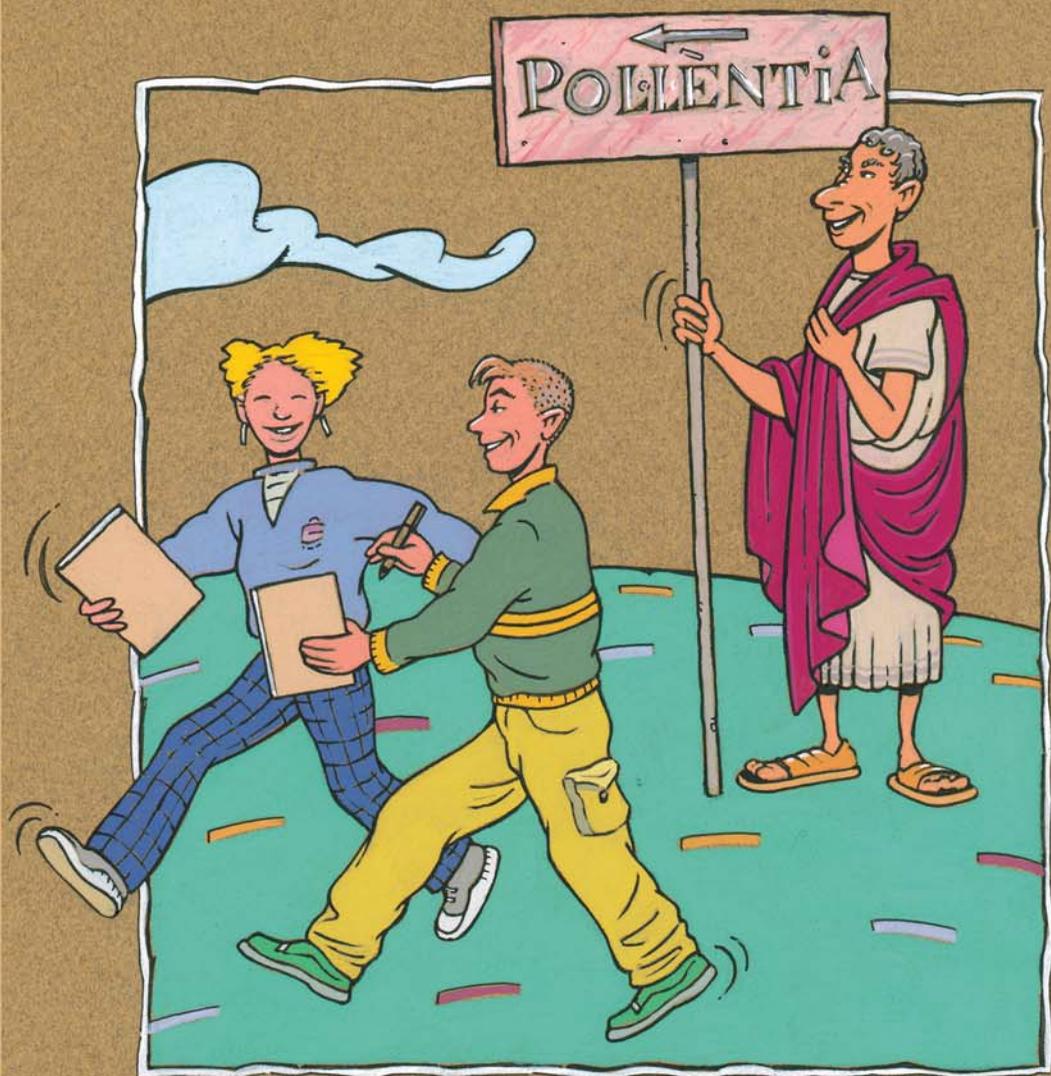

La CIUTAT ROMANA *de*
POL·LÈNTIA

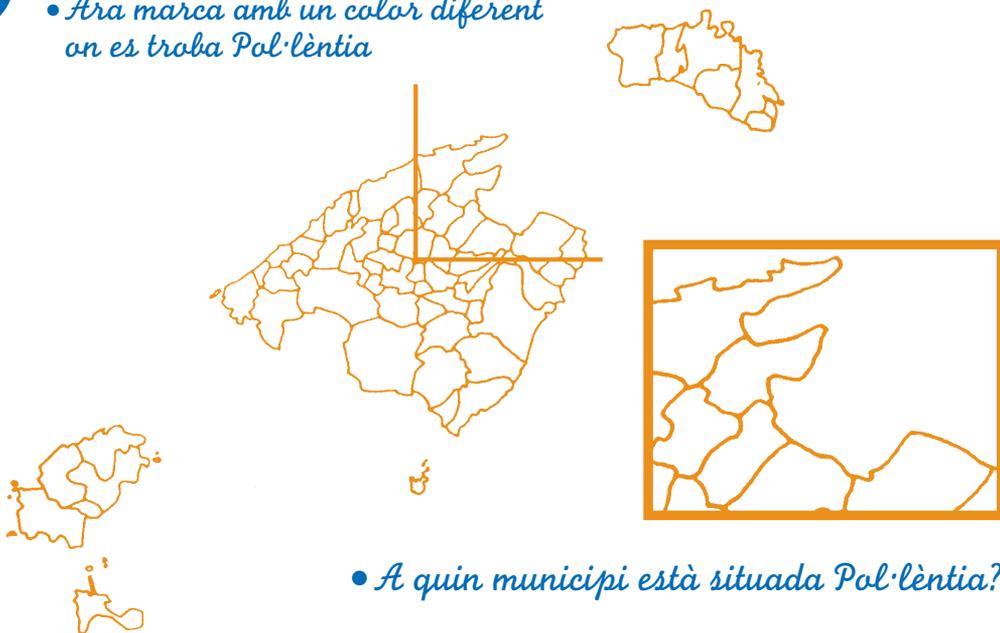

La CIUTAT ROMANA de POL·LÈNTIA

**Benvingut a la ciutat romana de Pol·lèntia!
Es troba situada al municipi d'Alcúdia al bell
mig de les badies d'Alcúdia i Pollença!**

- Assenyala el municipi on vius
- Ara marca amb un color diferent on es troba Pol·lèntia

- A quin municipi està situada Pol·lèntia?

UNA MICA D'HISTÒRIA

La ciutat romana de Pol·lèntia fou fundada després que Quint Cecili Metel conquerís l'illa l'any 123 aC.

A més de Pol·lèntia els romans fundaren una altra ciutat a l'illa, Palma.

Al mateix temps continuaven habitats diversos nuclis d'època talaiòtica com la veïna Bocchoris, que es troba a Pollença.

Pol·lèntia no tingué mai unes dimensions tan extraordinàries com les de Roma, però va convertir-se en una ciutat rica i pròspera. S'ha calculat que Pol·lèntia va tenir una extensió de devers 15 hectàrees, considerablement més gran que Palma per a la qual s'han calculat unes 6 hectàrees.

Les dues ciutats estaven comunicades mitjançant una CALÇADA.

COM ERA LA CIUTAT?

La ciutat de Pol·lèntia estava formada per molts edificis i construccions, tan públiques com privades. En aquests moments els arqueòlegs han excavat diferents parts de la ciutat, el FÒRUM, el TEATRE i un BARRI de cases a la zona de *la Portella*. Les ciutats romanes estaven ben planificades, moltes d'aquestes tenien un plànol en forma de quadrícula, on els carrers es disposaven com les línies paral·leles i perpendiculars d'un quadern de quadrets.

Els carrers que anaven de nord a sud es deien KARDO, i els que anaven d'est a oest s'anomenaven DECUMANUS.

Les cases i els edificis es construïen als espais interiors d'aquesta quadrícula que es deien illetes.

Completa el plànol col·locant-hi les parts de la ciutat que han excavat els arqueòlegs. Pinta cadascuna de les parts d'un color diferent.

- Cases de la portella
- Fòrum
- Teatre romà

VISITAM LA PORTELLA

Ara ens trobam a la zona residencial de La Portella. Està formada per un grup de cases, cadascuna amb un nom diferent donat pels arqueòlegs segons els objectes que han trobat durant l'excavació. També hi ha dos carrers i una murada del segle III dC.

•**La Casa dels Dos Tresors**, té aquest nom perquè es varen trobar dos tresors de monedes amagats a les seves habitacions. Aquesta casa es va construir a l'època de l'emperador Claudi. És l'única que es conserva completa. Té una extensió de 460 m2.

•**La Casa del Cap de Bronze**, és més gran que la dels Dos Tresors però no es conserva completa. Té aquest nom perquè quan l'excavaren hi varen trobar un cap de bronze que representa una nina que es pot veure al Museu.

•**La Casa Nord-oest**, té aquest nom per la seva orientació. Tampoc no es conserva completa, perquè durant el s. III dC es va construir una murada que travessa part de les seves habitacions.

•**La murada del segle III dC**. La casa Nord-oest està tallada per una murada que es construí al segle III dC. Per aquell temps aquesta casa ja havia estat abandonada. La murada té fins a nou filades de pedra, majors a les filades inferiors. En el tram que es coneix, de quasi cent metres, no s'ha trobat cap porta ni torre.

•**Els carrers**. Si ho recordau, hem dit que els carrers eren allò que donava forma a les illetes. Aquí a l'Àrea de la Portella n'hi trobam dos. **El carrer Porticat** que es diu així perquè anava cobert per un porxo suportat per columnes i recolzat a la façana principal de la casa del dos Tresors. **El carrer Nord-sud** separa la **Casa dels dos Tresors de la Casa Nord-oest**.

COM EREN LES CASES ?

Per saber com eren les cases romanes prendrem per model la **Casa del Dos Tresors**. Si feu memòria recordareu que és l'única que es conserva completa, i que té una extensió de 460 m².

Era la casa d'una família acomodada. De planta baixa amb diferents habitacions per a cadascun dels usos domèstics.

Si mirau el dibuix, veureu que les cases s'organitzaven al voltant d'un pati central que els romans anomenaven **ATRIUM**.

Aquest pati tenia diferents funcions, per una banda servia per ventilar i donar claror a les habitacions de la casa; per altra a través de l'obertura que anomenaven **IMPLUVIUM** recollia l'aigua de pluja que després es guardava dins una cisterna.

Era un espai important de la casa, perquè hi tenien el **LARARI**, petit santuari on es feien ofrenes als Déus Familiars i als avantpassats. Al voltant d'aquest espai hi trobem les diferents estances.

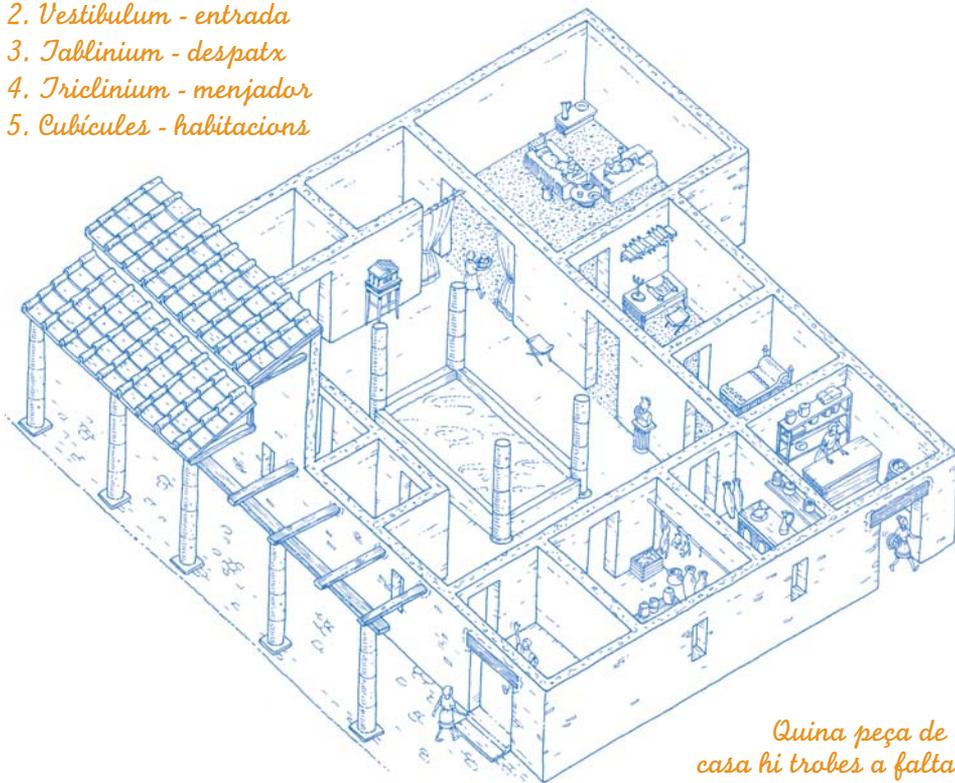
En primer lloc i després de travessar la porta, **OSTIUM**, el **VESTIBULUM** l'entrada de la casa. Un cop situats a l'**ATRIUM**, amb un cop de vista dominarem les entrades de les habitacions. La **CULINA**, i una peça que fa funcions de rebost són les habitacions de serveis. El menjador es diu **TRICLINIUM** i és l'habitació més gran de la casa, on es celebren els banquets.

El **TABLINIUM**, on el senyor de la casa atén els seus negocis i rep les visites. Les peces més petites de la casa són les **CUBICULES** que serveixen de dormitoris per als fills i per als esclaus.

Dóna color i col·loca el número que pertoca a les diferents habitacions de la casa.

- 1. Atrium - pati*
- 2. Vestibulum - entrada*
- 3. Tablinium - despatx*
- 4. Triclinium - menjador*
- 5. Cubicules - habitacions*

Quina peça de la casa hi trobes a faltar?

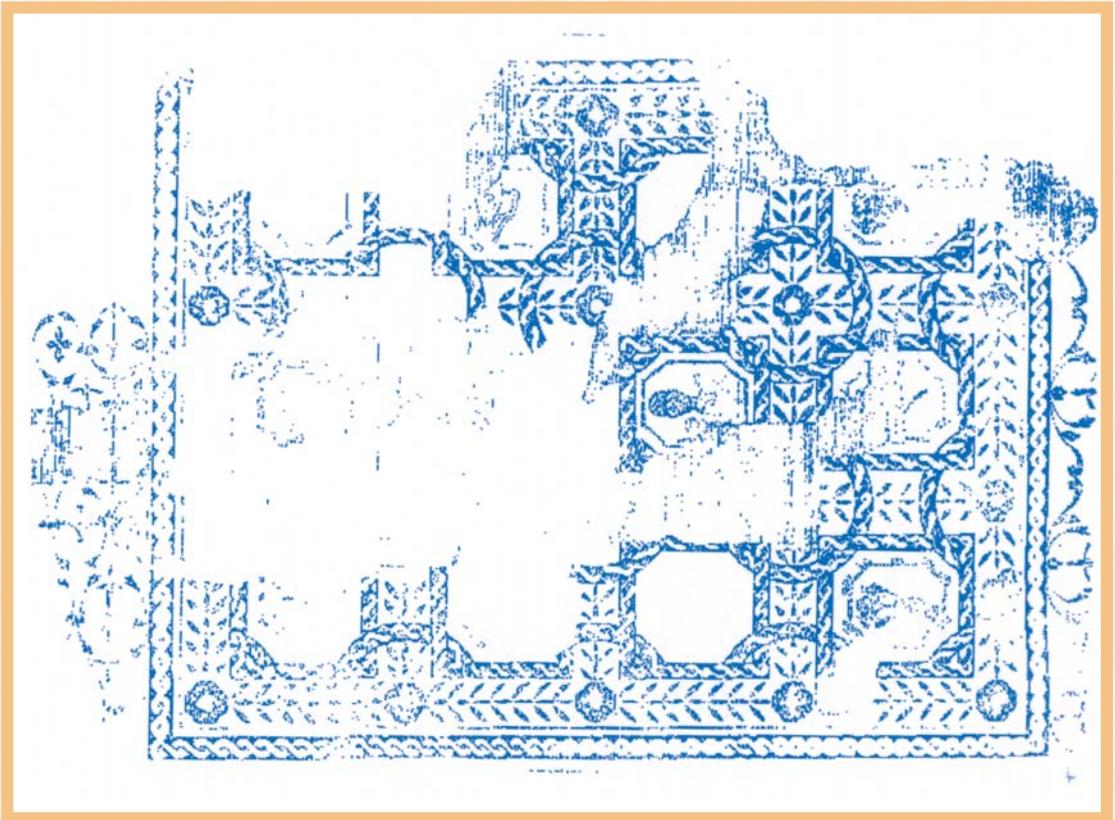
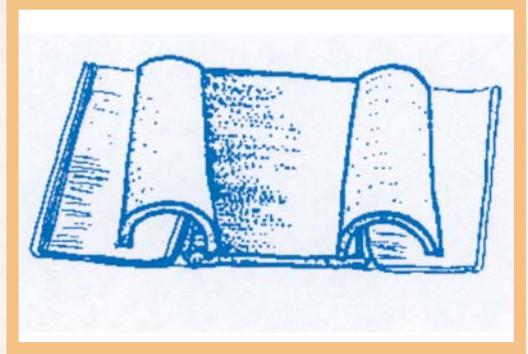

COM FEIEN LES CASES?

Les parets de les cases tenien un sòcol de pedra i la resta era de maons de fang assecats al sol. Els acabats es feien amb **ESTUC**. La façana probablement estaria estucada i pintada de blanc, amb una franja vermella a la part de baix; els estucs de les habitacions interiors podien imitar acabats de pedres o marbres de colors diferents, o anar pintats amb escenes que feien referència a l'ús que tingués l'estança. **EI TRESPOL** de les cases es feia amb una mescla de bocins de test, calç i arena anomenada **OPUS SIGNINUM**. En trobam alguns exemples a la Casa dels Dos tresors. Les cases més riques tenien pintures murals que decoraven les parets i **MOSAICS** que cobrien els trespols de les estances. Les cobertes de les cases estaven fetes amb sostre de bigues de fusta i teules.

Hi havia dos tipus de teules: teules planes, **TEGULAE** i teules corbes, **IMBREX**.

Les cases tenien poques obertures a l'exterior. Per contra les portes per tancar les cases o les tendes eren un element molt important i es tancaven amb pany i clau.

VISITAM EL FÒRUM

QUÈ SIGNIFICA LA PARAULA FÒRUM?

La paraula **Fòrum** defineix el que avui anomenariem **plaça** però, situada dins una ciutat romana. El Fòrum de Pol·lèntia es troba a l'Àrea central de la ciutat entre les cases de la Portella i el teatre.

Com a les places actuals, al **Fòrum** hi trobem els edificis més importants de la ciutat, els Temples, la zona comercial, i una part d'edificis públics administratius.

UNA MICA D'HISTÒRIA ...

Els arqueòlegs ens han donat una mica de llum sobre quina va ser la història del fòrum i per extensió de quina va ser la de Pol·lèntia com a ciutat:

Podem distingir set fases :

- I) A començament del segle I aC es varen dur a terme els primers treballs que consistiren a anivellar el terreny per poder iniciar les construccions.
- II) A inicis del segle I dC es realitzaren les primeres reformes.
- III) a inicis del segle III dC es va dur a terme una altra reforma que va afectar la manera de construir i que va acabar amb un gran incendi.
- IV) Treballs de restauració del que havia destruït l'incendi.
- V) Construcció d'un recinte fortificat a meitat del segle V dC coincidint amb l'ocupació bizantina.
- VI) La necròpolis alt medieval que ocuparà la major part del que havia estat el solar del fòrum fins i tot el recinte fortificat.
- VII) Restes materials que ens parlen de l'ocupació Islàmica de Pol·lèntia.

Amb tots aquests canvis podeu veure que la ciutat de Pol·lèntia va tenir una vida llarga i agitada, i que en certa manera encara és viva si intentem recordar-la tal com devia ser fa tants d'anys.

*Recorda el que saps dels romans i de com vivien.
Ara dibuixa una escena que pogués passar al fòrum.*

*També pots improvisar qualque diàleg entre els personatges.
Quin idioma parlaven els romans?*

ELS TEMPLES DEL FÒRUM

Ja hem dit que al fòrum es concentraven els edificis més importants de la ciutat entre aquests els temples.

Els temples eren les cases dels déus i els romans no hi podien entrar. Tan sols els sacerdots tenien accés a l'interior per poder realitzar les seves cerimònies.

El temple més important que trobam al fòrum és el **capitolí**, estava dedicat a la **Triade capitolina, Jupiter, Juno i Minerva**.

La seva estructura s'aixecava damunt un **pòdium** això feia que destacàs per damunt els altres edificis.

La façana principal tenia quatre columnes al pòrtic, al qual s'accedia per una escala central. L'interior del temple estava dividit en tres **cel·les** una per cada una de les divinitats i la seva coberta era a doble vessant.

A banda del **capitolí** al fòrum trobam dos temples més.

LES TABERNAE

La zona comercial del fòrum estava formada per les illetes de **Tabernae**.

Les tabernae eren les botigues i els tallers dels artesans. Hi podíem trobar des d'unes bones

sandàlies, oli, o qualche plat de ceràmica, fins a les parades de menjars preparat, de fruites i verdures, i fins i tot un forn de pa.

ELS HABITANTS DE POL·LÈNTIA

Podem distingir els habitants de Pol·lèntia pel tipus de vestit que duïen. La TOGA era la peça més característica de la indumentària tant

femenina com masculina. Tan sols els esclaus i els infants no la duen. Els militars portaven un uniforme que els diferenciava segons el seu rang.

Posa nom a cadascun dels personatges, dóna color als seus vestits, matrona, togat, nin romà, legionari, esclau.

VISCA EL TEATRE!

Els romans eren molt de la gresca, els agradava anar als diferents espectacles que s'oferien a les ciutats, curses al CIRC, lluites de feres i gladiadors a L'AMFITEATRE, i per descomptat anar al TEATRE a veure una bona comèdia o una representació de mim.

Per això a les ciutats més riques construïen edificis destinats a aquests tipus d'activitats.

El *Teatre Romà de Pol·lèntia* va ser construït a darreries del segle I dc, als afores de la ciutat, prop del seu port, aprofitant el desnivell natural del terreny.

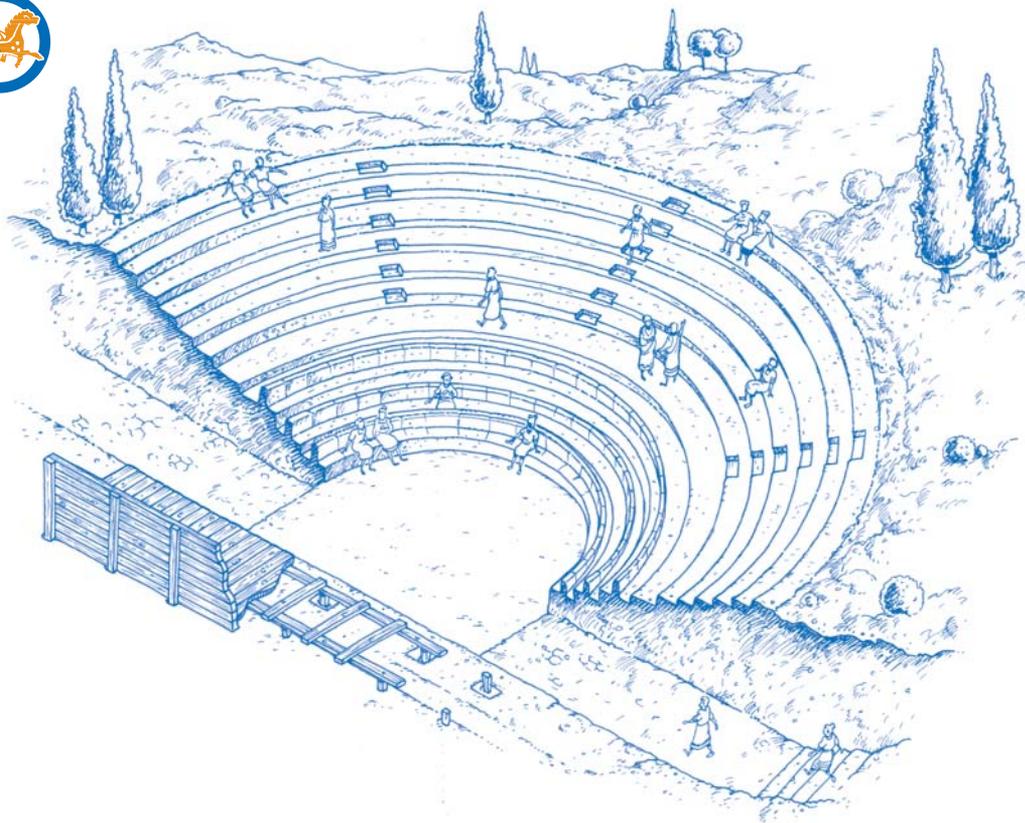
El teatre té forma semicircular. Segons la seva funció distingim dues zones, la del públic i la que utilitzen els actors per a les representacions.

a) *La càvea*, zona destinada al públic, té forma d'escala i està excavada a la roca. L'Orquestra és de forma semicircular i en els treballs d'excavació es trobaren restes del seu trespol original. Als teatres grecs aquest espai l'ocupava el COR que prenia part a la representació, però als teatres romans estava reservat a les autoritats locals i a les persones importants.

b) *L'Escena*, té forma rectangular, i és l'espai dedicat a la representació.

Posa nom a cadascuna de les parts del teatre

ANEM AL MUSEU!

Ara ets al **Museu Monogràfic de Pol·lèntia** , aquí hi podràs trobar diferents peces que els arqueòlegs han recuperat durant les excavacions. Un cop aquesta peça, un plat, una agulla de cap, un dau, una escultura, etc ... és registrada i restaurada, els responsables del museu decideixen si l'exposen a les vitrines o si la guarden per poder seguir estudiant-la al laboratori.

La ceràmica és molt important per als arqueòlegs a l'hora d'estudiar un jaciment perquè les diferents formes, colors i decoracions ens parla de la seva història, del seu origen i del moment que varen ser realitzades.

Les restes de ceràmica que trobam als diferents ESTRATS Si la zona no ha estat remoguda ens trobam que les restes més antigues són les dels nivells més profunds mentre que les més superficials són les més modernes. ens serveixen per datar-lo i per tant establir els anys que va ser ocupada aquella zona.

QUINS OBJECTES HI PODEM TROBAR?

EL objectes que s'exposen al museu varen ésser utilitzats pels ciutadans de Pol·lèntia, fa ja més de 2000 anys. Tant a la vida privada dins les seves cases, com a la vida pública.

D'una agulla de cap a un trencaclosques o a una olla, fins a les grans escultures del Fòrum tots aquests objectes són el reflex de la vida a la

ciutat i ens parlen dels seus costums.

Segur que si t'hi fixxes veuràs com moltes de les formes s'han mantingut fins avui.

També alguns d'aquests objectes com el **Cap de Nina de bronze** donen nom a alguna part del jaciment. En aquest cas la **Casa del cap Bronze**.

Cerca a les vitrines del museu una peça de ceràmica que trobis semblant a alguna peça d'una vaixel·la actual, dibuixa-la i posali el nom que pertoca

ELS NIN ROMANS TAMBÉ JUGAVEN!

Sí, tant els nins com les persones majors eren molt afeccionades als jocs, no tan sols de taulell, - com les tabes o els daus -, sinó que també practicaven esports per entretenir-se. Les joguines més corrents dels nins i nines eren, el

cèrcol, les corregudes, els jocs de bolles que ells feien amb nous, figuretes de fang que representaven animals o persones etc. Els nins més rics fins i tot podien tenir carretons de la seva mida que arrossegaven animals domèstics.

*Cerca la vitrina que conté els objectes relacionats amb els jocs.
Quines peces hi ha?*

Tens alguna joguina semblant a ca teva? Quina?

VOCABULARI

- **ARGAMASSA:** Morter fet amb calç, arena, i aigua.
- **BRONZE:** Aliatge de coure i estany.
- **CALÇADA:** Camí.
- **CAPITOLI:** Temple dedicat a la Tríade capitolina. Uns dels set turons de Roma on estava situat el temple de Júpiter.
- **CEL·LES:** Part del temple on es guarda la imatge de la divinitat.
- **ESTRAT:** Cadascuna de les capes de terra diferenciades que conté restes arqueològiques que permeten la seva datació.
- **ESTUC:** Acabat decoratiu de les parets, que dóna un acabat llis i lluent. Un cop és eixut es pot pintar.
- **FÒRUM:** Plaça pública a les ciutats romanes. Era el centre de les activitats cíviques i comercials.
- **GROMA:** Alidada. Instrument topogràfic per mesurar i marcar sobre el terreny les parcel·les.
- **ILLETA O ILLA:** Conjunt de cases que en una població està limitat per carrers o places.
- **JÚPITER:** Déu suprem del cel.
- **JUNO:** Esposa de Júpiter, deessa protectora de la dona i del matrimoni.
- **LARARI:** Lloc de la casa romana destinat al culte domèstic.
- **LLENÇ:** part d'una paret o mur.
- **MINERVA:** Deessa protectora de la saviesa, de les arts.
- **PÒDIUM:** Basament o plataforma elevada.
- **TEATRE:** Edifici públic destinat a representacions dramàtiques, o a altres espectacles semblants.
- **TESSEL·LA:** Peces petites de forma cúbica, de marbre terra cuita o vidre que componen un mosaic.
- **TOGA:** Peça de roba ampla i llarga que els romans es posaven damunt la túnica.
- **TRESPOL:** Paviment fet amb argamassa, o en general amb altre material.

CONSORCI DE LA CIUTAT ROMANA DE POL·LÈNTIA

- *Et preguem que tinguis una actitud respectuosa envers les ruïnes.*
- *No passis per damunt les restes arqueològiques.*
  - *Empra els camins.*
  - *No recullis material arqueològic*
- *Mantén el recinte net. Fes servir les papereres.*

IL·LUSTRACIONS: Jaume Garcia i Amengual; Equip Projecte "Pol·lèntia Digital".
Fundació Universitat Empresa de Granada. TEXT: Maria F. Rosselló Borràs

CONSORCI DE LA CIUTAT ROMANA DE POL·LÈNTIA

Govern de les Illes Balears
El conseller d'Educació i Cultura

Consell de Mallorca

**Ajuntament
d'Alcúdia**

